

TILAME

O‘zbekistonda sog‘liqni
saqlash tizimi.

Shakldosh va zid ma’noli
so‘zlarning qo‘llanilishi.

Fan- O‘zbek tili

O‘qituvchi- Kamaliddinova Nigora Sirajiddinovna

REJA:

1

- O‘zbekistonda sog‘liqni saqlash

2

- Shakldosh so‘zlarning qo‘llanilishi.

3

- Zid ma’noli so‘zlarning qo‘llanilishi.

4

- Salomatlik - tuman boylik

O‘zbekistonda sog‘liqni saqlash

TILAME

O‘zbekistonda sog‘liqni saqlash
ishlarini O‘zbekiston Respublikasi
Sog‘liqni saqlash vazirligi
boshqaradi.

Qoraqalpog‘iston Respublikasida
Sog‘liqni saqlash vazirligi,
viloyatlar, shahar hamda tumanlarda
tegishli boshqarma yoki bo‘limlar
mavjud. Respublikada sog‘liqni
saqlashni rivojlantirishga
O‘zbekiston Respublikasi Kasaba
uyushmalari federatsiyasi,

shuningdek, «Sog‘lom avlod uchun» xalqaro xayriya jamg‘armasi, «Qizil Yarim oy» jamiyati, «Nuroniy» jamg‘armalari o‘z hissasini qo‘sib kelmoqda. Mamlakatda sog‘liqni saqlash sohasida islohotlar bosqichma-bosqich olib borilmoqda. Butun e’tibor onalar va bolalar sog‘lig‘ini muhofaza qilish xizmatini takomillashtirish, yuqumli kasalliklarni kamaytirishga qaratilgan.

TIIAME

Shoshilinch tibbiy yordam ko‘rsatish tizimining yangi shakli joriy etildi. Natijada mamlakatning hamma hududlarida shoshilinch tibbiy yordam ko‘rsatishga, uyga shifokor chaqirish bilan malakali tibbiy yordam ko‘rsatish o‘rtasidagi vaqt ni ancha qisqartirishga erishildi.

Lug‘at

islohot - реформа

boshqarma - управление

bo‘lim - отдел

takomillashtirmoq -

совершенствовать

bosqichma-bosqich - поэтапно

TIIAME

Matn yuzasidan savol va topshiriqlar:

1. O‘zbekistonda sog‘liqni saqlash ishlarini qaysi tashkilot boshqaradi?
2. Sog‘liqni saqlash tizimida qanday yangiliklar bo‘lmoqda?
3. Qanday xayriya jamg‘armalarini bilasiz?

Bilib oling

Talaffuzi va yozilishi bir xil, ammo atash ma’nosiga har xil bo‘lgan so‘zlar *shakldosh so‘zlardir*.

Masalan: tut (daraxt) - tut (harakat), yosh (ko‘z yoshi) - yosh (umr o‘lchovi).

TIIAME

1-mashq. Berilgan so‘zlarning ma’nodoshlarini toping. So‘z birikmalari va gaplar tuzing.

Yumshoq, yengil, o‘t, lab, ko‘ch, mushak, osh, qirq.

2-mashq. Berilgan gaplarni o‘qing. Ot so‘zining turli ma’nolarda ish- latilishini izohlang.

1. Koptokni uzoqqa ot, - dedi Tohir.
2. Qo‘lingdan kelganicha chiqar yaxshi ot.
3. Yaxshilik qil bolam, yomonlikni ot.
4. Yolg‘iz otning changi chiqmas, changi chiqsa ham dong‘i chiqmas.

TIIAME

3-mashq. Ikki ustunda berilgan gaplarni o‘qing. Ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning ma’nosini izohlab, solishtiring.

Men tushimda buvimni ko‘rdim.	Jamila, zinadan pastga tush .
Aziz yengil nafas oldi.	Uning sumkasi yengillashdi .
Masalaning shartini tuz .	Sho‘rvanining tuzi baland ekan.
Onam unni elakda eladi.	Laylo un chiqarmasdan yig‘lardi.
Abrorga otasi ot olib berdi.	Notanish kishi boladan oting nima deb so‘radi.
Omchorxonaga o‘t ketdi.	Akmal qo‘ylarga o‘t berdi.
Bu yil tut serhosil bo‘ldi.	Sardor, qaddingni tik tut .

TIIAME

4-mashq. Gaplarni o‘qing. Ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning ma’nolarini solishtiring.

1. Bog‘bon **dam olish** uchun supaga o‘tirdi. 2. Bobom velosipedning g‘ildiraklariga **dam soldi**. 3. Qizcha **sochini** chiroyli qilib o‘rdi. 4. Doniyor tovuqlarga don **sochdi**. 5. Bugun biz **fe’l** so‘z turkumini o‘tdik. 6. Komilaga kundan kun **fe’ling** o‘zgarib boryapti, dedi o‘qituvchi. 7. Salima xola ro‘zg‘or ishlari bilan bo‘lib **kech** tushganini ham bilmay qoldi. 8. Bolalar suvdan **ke- chib** o‘tishdi. 9. Ustingni **kir** qilma, - deb bolaning qulog‘iga shivirladi onasi. 10. Kech tushib qoldi, uyga **kir**, - dedi buvisi.

TIIAME

1-topshiriq. Matnni rollarga bo‘lib o‘qing.

Salomatlik - tuman boylik

O‘tgan zamonda bir qashshoq yigit donishmand cholning oldiga kelib: - Ota, yeyishga nonim, kiyishga kiyimim yo‘q, juda qiynaldim.

Nima
qilishimni
bilmay qoldim.
Endi qayerga
borib dod desam
ekan? - debdi.

Chol: - Sen kambag‘almisan? -
desa, u:

- Ha, bola-chaqalarim va o‘zim ochman, kiyim-kechagim yo‘q, - deb zorlanibdi. Chol:
- Xo‘p, bo‘lmasa, menga o‘ng qo‘lingni sot, necha pul beray?
- desa, haligi yigit:
- Yo‘q, o‘ng qo‘lim o‘zimga kerak, sotmayman, - debdi.

Shunda chol:

- Bo‘lmasa, o‘ng ko‘zingni sot, - debdi. Yigit:
- Nega men o‘ng ko‘zimni sotar ekanman, u menga doimo kerak, - debdi.

Chol shu tarzda yigitning tana a'zolarini birma-bir sanab, ularni sotishni taklif qilibdi. Yigit «Yo'q» javobini qaytaraver vergach, chol unga:

- Ha, oyoq-qo'ling but, to'rt muchang sog' bo'lsa, turmushdan zorlanib nima qilasan? - dedi.

Kishining tan-joni sog'lig'i tuman boyligi-ku. «Sog' tanda - sog'lom aql» deb bekorga aytmaganlar. Sog' bo'lsang, qanday ish bajarsang qo'ling-dan keladi, kuning o'tadi, - deb javob qaytargan ekan chol.

Lug‘at

donishmand - обладающий	bekorga
знаниями, мудрец	aytmaganlar - недаром говорят
zorlanmoq — жаловаться	qo‘lingdan keladi - ты сможешь
shu tarzda - таким образом	mucha - части тела

TILAME

Matn yuzasidan savollar:

1. Yigit donishmandga nima deb zorlanibdi?
2. Donishmand nimalarni taklif qilibdi?
3. Donishmand nima deb javob qaytaribdi?

Bilib oling!

Zid ma'noli so'zlar - qarama-qarshi tushunchalarni ifodalaydigan so'zlardir.

Masalan: ko‘p - oz, uzun - qisqa, chiroyli - xunuk.

TILAME

5-mashq. Uch guruhgaga bo‘linib, jadvaldan berilgan so‘zlarning zid ma’nolarini topib yozing.

Oq, uzun, baland, suvli, yaxshi, keng, bormoq, kel, qattiq, erta, yig‘lamoq, ko‘p, yosh, go‘zal, achchiq, tun, uzoq, aqli, dono, yaxshilik, do‘sst, eski, mush- kul, mehr, tiniq, tez, to‘q, to‘xtadi, yoqdi, g‘ayratli.

Erinchoq, ket, o‘chdi, yurgizdi, och, asta, loyqa, yangi, oson, nafrat, dushman, yomonlik, nodon, kun, yaqin, aqlsiz, shirin, xunuk, qari, yumshoq, kech, kulmoq, oz, kelmoq, tor, yomon, qora, qisqa, past, suvsiz.

TIIAME

6-mashq. Berilgan zid ma'noli so'zlardan gaplar tuzing va daftaringizga yozing.

1. O'zib ketdi - orqada qoldi.
2. Shodlanmoq - xafa bo'lmoq.
3. Ziq- na - saxiy.
4. Yopiq - ochiq.
5. Urush - tinchlik.
6. To'qlik - ochlik.
7. Tez - sekin.
8. Sovuq - issiq.
9. Tor - keng.
10. Sodda - ayyor.
11. Siniq - butun.
12. Sog'lom - kasal.
13. Rostgo'y - yolg'onchi.

7-mashq. O'ng ustunda berilgan maqollarning davomini chap ustundan topib yozing.

Sog‘ yurak	ozoda bo‘l
Sog‘ yuray desang	boyliging
Sog‘liq	tog‘ yurak
Sog‘lig‘ing	umrning garovi

2-topshiriq. Berilgan gaplarni ona tilingizga tarjima qiling.

Yaxshini maqtasang yarashadi. Bo‘linganni bo‘ri yer. Yaxshiga yondash, yomondan qoch. O‘qigan odam hayotda qiynalmaydi. Kitob - bu dono maslahatchi. Dunyo ko‘raman desang, o‘qi! Ilm olish igna bilan quduq qazish demakdir.

Uy vazifasi. Quyidagi so‘zlar ishtirokida gaplar tuzing.

Jismoniy, sog‘lom, davolanmoq, muntazam, shug‘ullanmoq, parhez, chiniqmoq, shifokor, tashxis, tibbiy nazorat.

E‘tiboringiz uchun
rahmat!